רוניא אקפיה רבינא מארבע רוחותיו א"ל הב לי כמה דגדרי לא יהיב ליה הב לי לפי (א) קנים בזול לא יהיב ליה הב לי אגר נטירותא לא יהיב ליה יומא חד הוה קא גדר דיקלי אמר ליה לאריסיה זיל שקול מניה קיבורא דאהיני אזל לאתויי רמא ביה קלא א"ל גלית דעתך דמינח ניחא לך לא יהא אלא עיזא בעלמא מי לא בעי נטירותא א"ל עיזא בעלמא (ב) לאו לאכלויי בעיא א"ל ולא גברא בעית דמיכלי לה אתא לקמיה דרבא א"ל זיל פייסיה במאי דאיפיים ואי לא דאיננא לך דינא כר"ה אליבא דרבי יוסי רוניא זבן ארעא אמיצרא דרבינא סבר רבינא לסלוקי משום דינא דבר מצרא א"ל רב ספרא בריה דרב ייבא לרבינא אמרי אינשי ארבעה לצלא ארבעה לצללא:

מתני' [א]כותל חצר שנפל מחייבין אותו לבנותו [ב]עד ארבע אמות בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן [ג]מד' אמות ולמעלה אין מחייבין אותו [ד]סמך לו כותל אחר אע"פ שלא נתן עליו את התקרה מגלגלין עליו את הכל [ה]בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן:

גמ' אמר ריש לקיש הקובע זמן לחבירו [ו]ואמר לו פרעתיך בתוך זמני אינו נאמן ולואי שיפרע בזמנו אביי ורבא דאמרי תרוייהו עביד איניש דפרע בגו זימניה זימנין דמתרמו ליה זוזי אמר איזיל איפרעיה

כי

[ג]**ור' יוסי סבר.** דוקא גדרה ניקף דגלי דעתיה אבל גדרה מקיף לא: **רוניא אקפיה רבינא.** ד' שדות היו לרבינא סביבות ארבעה מצריו של רוניא וגדרן: **הב לי כמה דגדרי.** כרב הונא אליבא דר' יוסי דאמר הכל לפי מה שגדר דהכי קי"ל כדמוכח לקמן: **יומא חד הוה גדר.** רוניא היה גודר תמרים מדקל שבשדהו: **קיבורא דאהיני.** אשכול של תמרים משל רוניא ובפניו: **רמא ביה קלא.** גער בו רוניא באריסיה דרבינא: **א"ל.** רבינא גלית אדעתיך שחביבין הדקלין עליך וניחא לך בשמירתן: **לא יהא אלא עיזי בעלמא מי לא בעית כו'.** כלומר אפי' אינך ירא מן הגנבים צריך אתה לשמרן מן העזים: **ולאו גברא בעית לאכלויי.** להזעיק ולגעור בהן ד) [ה]וירעם מתרגמי' אכלי (תהלים יח) וכן כל לשון הכרזה בתרגום יהונתן: **פייסיה במה דאיפיים.** טוב לך (ג) להתפיים כאגר נטירא הואיל ונתרצה לכך: הגה"ה **ואי לא דאיננא לך כר' יוסי כו'** מכלל דהכי הלכתא. וכן פסק ר"ח. תמ"ש: **ארבעה לצלא וד' לצללא.** אני שמעתי צלא רצען עני וצללא רצען עשיר וכך אמר לו ארבע ככרות צריכין לרצען עני למאכלות ביתו ליום כמו שצריכין לעשיר וזה עני הוא וצריך לו השדה לפרנסה וכשם שאתה אומר לו הסתלק מעלי בדינא דבר מצרא משום ועשית הישר והטוב[ו] כך אני אומר לך עשה ישר וטוב לעני זה ואל תסלקהו ויש לגמגם דהעור קרוי צלא ולא הרצען כדאמרי' בעלמא (נדרים דף נו:) מאי דרגש ערסא דצלא ואומר אני רוניא רצען היה (ד) ונותן עורות לעבדנין לעשות מהן מנעלין למוכרן בשוק וכך אמר לו רב ספרא לרבינא העני זה שכרו מועט שהוא צריך ליתן שכר הרבה לעבדנין דאמרי אינשי ארבעה זוזי לצורך מקח העור וארבעה זוזי לשכר העבדנין והיינו צללא לפיכך עשה ישר וטוב ותהי לו שדה זו לפרנסת ביתו [ז]ול"נ ד' לצלא ד' ככרות צריך לעבדן עני וד' לצללא כמו כן ד' לצורך עבדן עשיר ומשל הוא כנגד רוניא שהיה לו שדה אחת בתוך שדות של רבינא כדאמר לעיל דרבינא אקפיה מארבע רוחותיו ועכשיו קנה לו שדה אצל מצר רבינא ומפסיק שדה רבינא בין שדותיו וא"ל רב ספרא לרבינא שיעשה הישר והטוב להניח לרוניא אותה (ה) דעכשיו יהיה לו שנים שכמו שצריך שמירה לשני שדות [צריך] ג"כ לאחד ומכמה דברים יציאת האחד מרובה כיציאת שנים ונמצא רוניא משתכר: **מתני' מחייבין אותו לבנותו עד ד' אמות.** דבהכי סגי להיזק ראיה: **בחזקת שנתן.** אם אמר האחד לאחר שבנאו אני עשיתיו משלי שלא רצה זה לסייעני ותובעו חצי היציאה וזה אומר נתתי חלקי נאמן: **עד שיביא.** התובע עדים שתבעו ולא נתן לו דכיון דחובה עליו לסייעו ומשפט זה לכל גלוי לא היה בונה משלו אלא היה צועק עליו בב"ד: **סמך לו כותל אחר.** לאחר שבנאו האחד למעלה מד' אמות הרבה ולא רצה האחר לסייעו בהגבהתו סמך השני כותל אחר כנגד כותל זה כדי לסכך ולתת עליו תקרה מכותל לכותל אע"פ שלא נתן עליו עדיין התקרה: **מגלגלין עליו את הכל.** דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה דהילך: **בחזקת שלא נתן.** אם בא הראשון ותבעו לדין לאחר שסמך את כותלו לכותל ראשון ואומר לו תן לי חלקך במה שהגבהתי וזה אומר נתתי חלקי אינו נאמן אלא בעדים שאין משפט זה גלוי לכל ועד שיחייבוהו בית דין אינו עשוי ליתן: **גמ' הקובע זמן לחבירו.** במלוה שהלוהו:

אלימא

[ה]**הגה"ה** כתב בספרים אבל מקיף לא יהיב ליה אלא דמי רביעית. וקשה דמגלן דיהיב ליה אפי' דמי רביעית דילמא לא יהיב ליה כלל וכן משמע בפ' כילד הרגל (ב"ק דף כ: ושם ד"ה טעמא) דקאמר טעמא [ו]דניקף הא מקיף פטור ש"מ זה נהנה וזה לא חסר פטור ודמי שאני התם דא"ל לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא מיהו יש לדחות דה"ק לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא הלכך פטור מלסייע לד' רוחות אבל רביעית יסייע דאין לך אדם שלא יסייע לרביעית שיהיה גדור מארבע רוחותיו: **ואי לא דאיננא לך כרב הונא אליבא דר' יוסי.** קצת היה נראה שלא להפחידו היה אומר כן מדלא קאמר ואי לא מגבינא לאפדנא מינך או מחינא לך בסילואה דלא מבע דמא ואע"ג דבלולב הגזול (סוכה דף לד: ושם ד"ה ולדרוש) אמר שמואל להנהו דמזבני אסא אשוו זבינייכו ואי לא דרשינן לכו כר' טרפון ובעי למימר התם דלהפחידם היה אומר כן הכא נראה דהכי ס"ל כדפירש רש"י ועוד מדקאמר ליה זיל פייסיה במאי דאיפיים משמע דמן הדין היה לו יותר אם לא בשביל שככר נתפיים: **ארבעה לצלא כו'.** לפירוש הקונטרס מקשה ר"ת [הא] אין מרחמים בדין[ח] ועוד דקאמר סבר רבינא לסלוקי משמע שטעה רבינא ועוד מה שייך כאן האי מעשה אי משום דאיירי ברבינא ורוניא לייתי נמי מעשה דהמקבל (ב"מ דף קט.) רוניא שתלא דרבינא הוה והנך תרי עובדי דשמעתין לייתי נמי התם ועוד דצלא הוא עור כדאמרי' (מו"ק דף כז.) מאי דרגש ערסא דצלא ואומר ר"ת דזבן ארעא אמיצרא דרבינא היינו אמיצרא אותם שדות דאקפיה רבינא מארבע רוחות והיה רבינא מצרן מג' רוחות ורוניא מרוח אחת ואף על גב דאמר בהמקבל (ב"מ דף קח:) הני ארבע בני מצרא דקדים חד מינייהו וזבן מאי דזבן זבן מ"מ סבר רבינא לסלוקי משום שהיה מצרן מג' לדדין ורוניא רק מרוח אחת א"ל רב ספרא אמרי אינשי ארבעה לצלא פירוש לעור גדול צריך ליתן לעבדן ד' זוזי וד' לצללא עור קטן כלומר צריך ליתן מן הקטן כמו מן הגדול שיש טורח בקטן כמו בגדול ה"נ מאי טעמא דינא דבר מצרא משום שיהיו כל שדותיו סמוכין שיוכל לחורשן בבת אחת ולכך הוא מצרן מרוח אחת כמו אתה מג' רוחות וה"ר אברהם פירש דהך ארעא דזבן רוניא אמיצרא דרבינא היינו אמצרא דאותן שדות שהיה רוניא אריס בהן כדאמרי' רוניא שתלא דרבינא הוה וה"ק ליה רב ספרא לרבינא אע"פ שאין לרוניא בגוף הקרקע כלום מכל מקום הואיל שהוא עובדן הרי הוא מצרן (ז) כמו דאמרי אינשי ארבעה לצלא טותנין ד' זוז על העור וכמו כן צריך ליתן לצללא לאומן המעבד את העור: **מארבע** אמות ולמעלה אין מחייבין אותו כו' בחזקת שלא נתן. איירי כגון דידעינן דקדם חד ואדליה לחבריה והיה מסרהב כדמשמע לישנא אין מחייבין אותו ולכך הוי בחזקת שלא נתן וא"ל להעמיד בשעשה חזית: **אע"פ** שלא נתן (ח) תקרה מגלגלין עליו את הכל. אע"ג דזה נהנה וזה לא חסר פטור מ"מ כיון דגלי דעתיה דניחא ליה בהוצאה חייב וכן משמע נמי בכילד הרגל (ב"ק דף כ: ושם) דקאמר טעמא דניקף הא מקיף פטור ש"מ זה נהנה וזה לא חסר פטור ואפ"ה כשעמד ניקף חייב כן נראה לי אי נמי הכא זה חסר הוא שגורם לו שהגביה הכותל למעלה מד' אמות כדי שלא יהיה לו היזק ראיה כשום ענין ממנו: **הקובע** זמן לחבירו. אור"י דוקא קובע זמן אבל בסתם הלואה לא חשיב ליה תוך שלשים תוך זמנו: **ובא** בזמנו ואמר פרעתיך תוך זמני אינו נאמן. ונראה לי שיש עדים שחייב לו וקבע לו זמן דאי לאו הכי נהמניה שפרעו תוך זמן במיגו דאי בעי אמר לא הלוית לי כלום או לא קבעת לי שום זמן ולקמן מיבעי ליה

אי

מסורת הש"ס

א) [לעיל כ:], ב) ר"ח ובא בזמנו. רש"ל, ג) שייך לעמוד הקודם, ד) [מלכי לשון הכתם קול כצ"ל. רש"ל], ה) צ"ל ירעם ויהא בפ"ב כב וכן הוא בע"י, ו) [דברים ו ב"מ קח.], ז) פ"א ל"ג ול"ג רק הוא הג"ה עד הפ"ב. רש"ל, ח) שייך לעמוד הקודם, ט) [כלאים כתובות פד.],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הב לי לפי דמי קנים: (ב) שם בעלמא לאכלויי בעית כצ"ל ותיבת לאו נמחק: (ג) רש"י ד"ה פייסיה וכו' טוב לך שנשאות להתפיים: (ד) ד"ה ארבעה לצלא וכו' רצען היה ולוקח עורות ונותן עורות לעבדנין: (ה) בא"ד אותה שדה לעכשיו: (ו) תוס' ד"ה הג"ה וכו' דקאמר טעמא דגדר ניקף: (ז) ד"ה ארבעה וכו' הרי הוא מצרן במוך דאמרי אינשי: (ח) ד"ה אע"פ שלא נתן עליו את התקרה מגלגלין וכו' טעמא דגדר ניקף:

◆

מוסף רש"י

מנה לי בידך אמר לו הין. ובפני עדים ואמר להם אתם עדי (שבועות מב.). **נתתיו לך** פטור. מלשלם ומשבועה דאורייתא (שם). אין לך בידי. לא היו דברים מעולם. חייב. לשלם ואינו נאמן בשבועה, שהרי הוחזק כפרן (שם). הימלטי. שנותנים נסרים סביב פתחי חלונות ופתחים ובמקום חור קיבוע הקורות (ב"ק מח.).

◆

רבינו גרשום

הב לי כמה דגדרי. הואיל והוקפה שדך מד' רוחותיה ומשתמרת תן לי לפי חלקך המגיעך מהוצאותי: הב לי דמי קנים בזול. כלומר אם לא תרצה ליתן שיעור גדר דמי קנים תן לי מיהו בזול: הוה קא גדר דיקלא. היה (ולקט) [לוקט] דיקלא: א"ל רבינא לאריסיה זיל אייתי לי קיבורא. כגון אשכול של ג' או ד' תמרים תלוים בקנה א' מאותו דקל: רמא קלא. גער בו באותו אריס שלא יגע בתמרים: דניחא לך. בהני גדרים בעלמא. אלא עיזא בעלמא. כלומר מי לא בעית למעביד נטירותא מחמת עיזי דלא ליספרו בשרך ודשתא לא צריכת: פסיקנא לך כרב הונא

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ג מהל' שכנים הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנז סעיף י:

כג ב מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ח:

כד ג ד מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף י:

כה ה מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף יא:

◆

רבינו גרשום (המשך)

אליבא דר' יוסי. דאמר הכל כמה שגדר: ארבעה לצלא ארבעה לצללא. כלומר דהיכי דצריכי לאושכף עשיר שהוא (דלא) [צלא] ד' ככרות למזונותיו ואנשי ביתו כך צריכין לעבדן עני משל אמר לו כלומר מעשה זה דבר מיצרא אינו אלא משום ועשית הישר והטוב וכיון דזה רוניא עני הוא (אעפ"כ) אינו יכול לחיות בלא שדה (שאם) [ואם] לא יקח עכשיו יפסיד מעותיו ואין לו במה להתפרנס משום הכי לא תוכל לסלוקיה דאין לך ועשית הישר והטוב גדול מזה דתשביק ליה למיזבן: **פיסקא** כותל חצר שבין ב' חצירות שנפל מחייבין אותו למעכב שיסייע לבנות עד ד' אמות משום היזק ראיה והואיל דמחייבין ליה לסיועיה אם טוען הלה לא נתן לי כלום אלא אני לבדי בניתי לי משלי וזה אומר נתתי הרי הוא בחזקת שנתן עד שיביא ראיה עדים שלא נתן: מד' אמות ולמעלה אין מחייבין אותו. לסייעו לבנותו דהשתא ליכא היזק ראיה: סמך לו זה. שלא נתן מד' אמות ולמעלה ובנה זה בחלקו כותל אחר גבוה כמו זה שהגביה חבירו משלו שנתכוין לבנות שניהן ביחד ושיהיה כותל זה שהגביה חבירו אחר מכותל הבית: אע"פ שלא נתן עליו את התקרה. על כותל זה שהגביה חבירו אלא כעין קונדסין ונתן עליהם את התקרה מצד אחד על כותליו אעפ"כ מגלגלין עליו את הכל מה שהרציא זה על אותו גובה יותר על ד' שאע"פ שלא נתן התקרה עליו נהנה הוא מן הכותל א) וההנאה היא בביתו מחמת אותו כותל: והואיל דמארבע אמות ולמעלה אין מחייבין אותו לבנות אם טוען הלה ואמר אני נתתי והגבהתי עמו והלה אומר לא נתת הרי הוא בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן: הקובע זמן לחבירו. לפרוע לו את חובו:

א) נראה דצ"ל וההנאה היא מחמת שהוא דר בביתו ע"י אותו כותל.